

Törvénnyel szabályozott műemlékvédelem

Büntethet a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal · Feltáratlan kincsek a budai Vár alatt · Amire világörökség épülhet

Az év elején életbe lépett az örökségvédelmi törvény módosítása. A változtatást teljes konszenzussal fogadta el a parlament. A módosítás fő célja az volt, hogy kibővítsék a védett értékek körét. A jogszabályban rögzítették többek között a régészeti megfigyelés és a próbafeltárás kategóriáit, az örökségvédelmi bírságot. Varga Kálmánnal, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) elnökével a törvényi szabályozás változásairól és a budai Várban folyó, illetve tervezett régészeti, rekonstrukciós munkákról beszélgettünk.

■ PÉNTEK ORSOLYA

A mint azt a KÖH elnöke elmondta, a 2001-es törvény módosítását azért kezdeményezték, mert az élet megmutatta, melyek a szabályozás gyenge pontjai. A régészeti feltárás pontosabb szabályozása az autópálya-építések miatt vált szükségessé: a módosítás során olyan pluszkategóriák kerültek a törvénybe, mint a régészeti megfigyelés és a próbafeltárás. A törvény szellemiségének alapja az integrált örökségvédelem, illetve az, hogy jogszabályal védjék le az azon értékeket, amelyeknek a védelme a valóságban megvan – például világörökség –, de annak eddig nem volt törvényi háttere.

A világörökségi helyszínek esetében kezelőszervezetet kell létrehozni. Ez a természetvédelmi területeknél vagy a pannonhalmi apáttság esetében már megvan – ezen örökségi helyszíneknek van „gazdája”. Máshol, például a Fertő-Hanság kultúrtáj esetében vagy a Tokaj-Hegyaljánál több önkormányzat is érintett: ezeken a területeken közös szemléletű és a terheket közösen viselő szervezetet kell létrehozniuk az érintetteknek, ami kétségtelenül anyagi terhet jelent, azonban a világörökségi helyszín pénz is hoz: a Tokaj-Hegyalja vagy Pécs például státusa miatt nyert többmilliárdos EU-pályázatot.

A törvényben rögzítették a nemzeti emlékhely és a történelmi emlékhely fogalmát is. A jelen pillanatban egyedül a Hősök tere nemzeti emlékhely – ezt a státusát egy

korábbi belügyminisztériumi rendelet szabályozza, mert a tér az állami ünnepek helyszíne. Ezenkívül nemzeti emlékhelyként határozza meg magát Ópusztaszer, akként tartják számon a muhi csata-teret vagy a székesfehérvári királyi-sírokat, törvényi háttér azonban eddig nem szabályozta a státust. Varga Kálmán leszögezte: a történelmi, illetve nemzeti emlékhely fogalmát a határon túlra is ki kell terjeszteni. Azon kérdéseinkre, hogy nem okozhat-e komoly diplomáciai bonyodalmat például az erdélyi magyar történelmi emlékhelyek megjelölése, a KÖH elnöke úgy reagált: finom diplomáciai előkészítés mellett megoldható ez is – ráadásul nemcsak a történelmi Magyarország területén lehetnek ilyen helyszínek, hanem például Rómában, ahol a Szent István-rotondát lehetne magyar történelmi emlékhelyként meghatározni, vagy Amerikában, ahol nem egy magyar honvéd harcolt a függetlenségi háborúban.

Az örökségvédelmi bírságról szólva Varga Kálmán elmondta: a törvény sokkal erősebb jogokat ad a KÖH-nek, mint az előző változat. Pontosan megnevezi, milyen mértékű rongálásért milyen büntetés jár. A befolyó összeget a KÖH visszaforgatja a műemlékvédelembe.

Azon felvetésünkre, hogy a módosítás után elképzelhető-e, hogy a KÖH bírságot szab ki a hetedik kerületi önkormányzatra, ahol a világörökségi helyszín rávezető zónájában, a régi pesti zsidónegyvedben továbbra is folynak a házbotások, Varga Kálmán úgy reagált: a város-

Újjáépülhet a budavári királyi palota is

FOTÓ: TÓTH TIBOR

negyed védelmét a KÖH még az Óvás! Egyesület előtt elkezdte, amit lehetett, levédtek. Ha viszont még a védetté nyilvánítás előtt történt olyan jogi tranzakció, amely kötelezi a tulajdonost, az önkormányzatot a bontásra, ők sem tehetnek semmit, a törvénynek ez esetben sem lehet visszamenőleges hatálya. A terület védelmére létrejött Óvás! Egyesület olyan épületeket próbál megvédeni, ahol a jog eszköze már nem működik.

A budai Vár helyreállításának befejezéséről 2004-ben hoztak kormányhatározatot, amely egyrészt a váregyüttes konkrét elemeinek helyreállításáról, másrészt a hosszú távú helyreállítási programról szól.

A konkrét épületek esetében a Mátyás-templom állagmegóvása volt a legégetőbb. A rekonstrukció mellett régészeti feltárás is indult a templom alatt, amely során izgalmas középkori leletek kerültek elő. A projekt összköltsége hárommil-

liárd forint, a kultuszminisztériumban jelenleg háromszázmillió áll rendelkezésre. A másik jelentős felújítás a XIX. századi, empire stílusú MTA-diszteremnek – a régi Országgyűlésnek – a helyreállítása. A Ludwig Múzeum kiköltözésével az üresen maradt szárnyat a Nemzeti Galériához csatolták, itt negyvenmillió forintos kerettel kezdődött belső átalakítás.

Gondot okozott a Honvéd vezérkari épületre a várgondnokság által kiírt tervpályázat, amelynél a nyertes terv nem felel meg a műemléki szempontoknak, ezért ezt az építkezést a hivatal leállította.

A rekonstrukciós munkák előkészítésére a KÖH elnöke által létrehozott Budai Műhely ügy véli: a Várban folyó beruházások során nincs helye a kapkodásnak, meg kell találni a megfelelő építészeti minőséget.

Külügyi egyeztetés szükséges a Táncsics utca 9. alatti ház ügyében,

amely jelenleg amerikai tulajdonban van. Ebben az épületben volt az a börtön, ahonnan *Táncsics Mihályt* kiszabadították, és itt raboskodott többek között *Kossuth Lajos* is. A KÖH szeretné magyar állami tulajdonban tudni az ingatlant, ahol múzeumot alakítanának ki – úgy tűnik, hogy az Egyesült Államok ingatlancserével megoldhatóan tartja a kérdést.

Régészeti feltárás folyik az északi oldalon is, ahol mélygaraszt építenek.

A hosszú távú helyreállítási terv alapjait (ennek határideje 2006 volt) már lefektették, a várbeli intézményekkel, az önkormányzattal és az ingatlanok tulajdonosaival azonban még egyeztetni kell.

A KÖH szeretné megőrizni a Vár lakónegyed jellegét, és elkerülni, hogy a terület turisztikai díszleté váljék. A fejlesztés alapját egyrészt a már meglévő értékek, másrészt a még földben lévő jelenthe-

tek, azaz a kulturális funkció megtartása és erősítése. Bár a Várról rengeteg könyv született, története még mindig nem ismert teljesen: a Bécsi kapu közelében például teljes épségében megmaradt egy középkori zsinagóga, amely jelenleg föld alatt van, de feltáratlan a középkori pénzverde is. A Mátyás-kút előtti területen (innen került elő a budai szoborlelet) volt a régi palota zárófala egy hatalmas védművel, amelyet az 1541-es ostromkor a törökök belelőttek a várárokbá – a földben itt még hatalmas értékek lehetnek, ugyanúgy, mint a várszoknyában. Szintén feltáratlan a Vár alatt húzódó barlangrendszer, amely minden ház pinccével összekötésben van.

Szeretnének kultúrfunkciót adni még több ingatlanok: a Honvéd vezérkar épületében például a magyar államiságot bemutató tárlatot terveznek a bécsi Schatzkammer mintájára. Bemutathatóvá tennék a régi házak udvarait is – természetesen a magánérdekek sérelme nélkül.

Ezen túl úgy vélik: meg kellene újítani a királyi palota architektúráját is. A jelenlegi palota a Mária Terézia kori mintán alapszik, a Hauszmann Alajos-féle épületet azonban az 1945 utáni felújításkor „lebutították” építészeti szempontból is más, és elbontották a Habsburg-lépcsőt. A királyi palota külső rekonstrukciója megoldható, a belső tereket azonban annyira átalakították, hogy ott nem maradt remény a helyreállításra.

A helyreállítási munkákhoz több tíz milliárd forintra volna szükség. Hogy milyen ütemben haladhatnak, az az ország anyagi helyzetén kívül sok mindentől függ. Az állami forrásokon túl uniós forrásokra és önkormányzati segítségre is számíthatnak, a szakmai munkához azonban nemcsak pénz, hanem idő is kell.

Megújul az edelényi kastély

A L'Huillier-Coburg-épületegyüttes Borsod megye kulturális fellegvára lett

A tetőzet teljes felújításával folytatódik 2006-ban az edelényi L'Huillier-Coburg-kastély rekonstrukciója – jelentette be Molnár Oszkár, a térség országgyűlési képviselője, a borsodi város polgármestere. Mint mondta, elkészült a műemlék épület hasznosítási programja is, miközben rámutatott: az elmúlt évek során számos rendezvénynek adott otthont a patinás építmény.

■ TOLCSVAI L. LÁSZLÓ

Molnár Oszkár szavai szerint a Műemlékek Állami Gondnokasága (MÁG) 2001 óta több mint százmillió forintot fordított az edelényi L'Huillier-Coburg-kastély rekonstrukciójára, a vagyonkezelést ugyanis akkor vette át. A képviselő emlékeztetett: a lassan szívesen elhagyott épület elhanyagolt, gazdátlan állapotban volt az átvétel idején, s a MÁG egyik legfontosabb feladatának tartotta, hogy méreteit tekintve az ország hetedik legnagyobb kastélyát, a régió legjelentősebb műemlékét minél előbb megnyithassa a látogatók előtt.

A rekonstrukciós beruházás elindításakor együttműködési megállapodás született a MÁG és Edelény önkormányzata között, hiszen

Elkészült az épület hasznosítási programja – már eddig is sok rendezvénynek adott otthont

a kastélyfelújítási, illetve a városközpont fejlesztési terveit összehangba kellett hozni. Az egykor romos épület felújítási munkái közben minden tervet időarányosan sikerült megvalósítani, ráadásul az önkormányzat és a helyi vállalkozók szintén feladatot kaptak. A képviselő szavai szerint óriási érték a L'Huillier-Coburg-kastély, ennek ellenére senki sem tett semmit a megmentésért évtizedeken át. Az Orbán-kormány működési idején változott meg a helyzet, Magyarország műemlék épületei ugyanis ekkor felértékelődtek.

Molnár Oszkár közölte, a közvélemény érdeklődésének felkeltése érdekében 2000-ben szervezte meg az első konferenciát a kastély jövőjéről, amelyet további két ilyen tanácskozás követett. A képviselő háromszor nyújtott be a parlamentben módosító indítványt a kastély rekonstrukciója és hasznosítása címmel.

Az eddigi felújítások eredményeként visszatért az élet a kastélyba – mondta. Évek óta a „Bartók+” Miskolci Nemzetközi Operafesztivál és a Borsodi Művészeti Fesztivál helyszínét szolgál,

továbbá itt rendezik meg évente a képviselő által létrehozott Patrióta Alapítvány Kastélykerti napok programsorozatát.

A közeljövő feladatairól szólva Molnár Oszkár úgy tájékoztatót, hogy veszélyelhárítás céljából az idén megerősítik a kastélykertbe vezető gyalogoshidat, s elkészülnek a futballpálya felőli díszudvar szintszüllesztési és tereprendezés-kivitelezési munkái is. Szeretnék befejezni a kastély teljes freskósorozatának a feltárását, a legjelentősebb munka azonban a teljes tetőzet felújítása lesz.

Védett a Gróf-palota Szeged központjában

■ HAÁG ZALÁN (SZEGED)

Szeged szívében, *Juhász Gyula* egykori lakóházának közvetlen közelében a Tisza Lajos körúton található a közel százéves Gróf-palota, amelynek névadója az építető *dr. Gróf Árpád Márton*, aki több jelentősebb pozíciót is betöltött élete során, így volt városi főügyész és kormányfőtanácsos is. Annak idején nem rejtette véka alá, kinek szánja palotáját: „Egy korszerű, magas lakbéréket is megfizetni képes, bizonyára megfelelő hivatali pozícióban lévő, jól szituált tisztviselő vagy egyéb foglalkozásúak számára” készült palotát építtetett, melyet *Raichle J. Ferenc* tervezett, s ez mindössze 13 hónap alatt, 1912–13 között el is készült. Az építész a modern szecessziós törekvéseket jól ötvözte a magyar és keleti stílusjegyekkel. Raichle szegedi főművének számít ez a palota, mely a szegedi városkép meghatározó eleme. A felületformálás sokfélesége, a két kiemelkedő saroktorony, a három oromfal, a többféle erkély kecsessége, a főhomlokzaton alkalmazott motívumok, az aranyszínű díszítések egyedivé teszik ezt az amúgy monumentális épületet. Rendkívüli változatosságot jelent, és egy sajátos ritmust ad az épület főhomlokzatának az alapfalsíkból kiugró kis félköríves és hosszú er-

kélyek váltakozása. Az oldalhomlokzatok a főhomlokzathoz képest erősen visszafogottak, leegyszerűsítettek. Rendkívül finom munkát dicsérhetünk a nyílászárókban, a lépcsőházi és padlásszinti ablakokban, a kovácsoltvas rácsokban, a virágtartókban, Zsolnay-kerámiákban, melyek szinte eredeti állapotukban maradtak fenn.

Most örömteli esemény következett be a Gróf-palota „életében”, hiszen az épületet műemlékké nyilvánították, így azon mindenfajta jelentősebb átalakítás, sőt felújítás csak a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal engedélyével történhet meg. Aki Szegeden jár, annak érdemes meglátogatnia a Gróf-palotát.